

10.10.2024

Sosiaali- ja terveystalokunnalle:

**Pirkanmaan hyvinvointialueen lausunto hallituksen esityksestä valtion
talousarviosta vuodelle 2025**

Eduskunnan sosiaali- ja terveystalokunta on pyytänyt lausuntoa hallituksen esityksestä valtion talousarviosta vuodelle 2025 Kuulemisen teemana on hyvinvointialueiden rahoitus sekä palvelujen saatavuus.

Hyvinvointialueiden rahoitus

Hallituksen esityksessä valtion vuoden 2025 talousarvioksi on hyvinvointialueiden yleiskatteeseen rahoitukseen varattu noin 26,2 miljardia euroa. Rahoitus kasvaa noin 1,6 miljardia euroa vuoden 2024 talousarvioon verrattuna. Kasvusta pääosa on hyvinvointialueiden vuoden 2023 tilinpäätösten mukaista rahoituksen jälkikäteistarkistusta vuodelle 2025.

Uudistuksen ensimmäisiin vuosiin on liittynyt merkittäviä vaikeuksia rahoituksen määrän arvioinnissa. Tämä on johtanut vaikeuksiin tehdä uskottavaa alueellista suunnittelua.

Hyvinvointialueiden indeksikorotus vuodelle 2025 on esityksen mukaan 3 prosenttia. Pirkanmaan hyvinvointialueen mielestä indeksikorotuksen laskentaperusteet ovat ongelmalliset, sillä ne eivät huomioi hyvinvointialueiden kustannusnousuja, koska muun muassa yleinen ansiotasoindeksi ja kuluttajahintaindeksi eivät kuvaa hyvinvointialueiden tilannetta. Pirkanmaan hyvinvointialueella arvioidaan esimerkiksi henkilöstömenojen kasvavan yli 5 prosenttia vuoteen 2024 verrattuna.

Palvelutarpeen kasvua kuvaavat sosiaali- ja terveystoimen indeksit ovat Pirkanmaan hyvinvointialueella esityksen mukaan pienentyneet kevään 2024 tiedoista, vaikka indeksien laskennan lähtöaineiston pitäisi olla sama. Tämä pienentää rahoitustamme yli 13 miljoonaa euroa. Rahoitustietojen yllättävä muuttuminen muutaman kuukauden välein tekee pitkäjänteisestä ja luotettavasta taloussuunnittelusta vaikeaa.

Rahoituksessa on otettu huomioon vähentävinä erinä tehtävälainsäädännön ja asiakasmaksusäädösten muutokset. Vähennysten euromäärät ovat usealta osin vaikeasti todennettavissa oikeiksi. Esimerkiksi terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamisen takia rahoitusta on vähennetty kansallisesti 150 miljoonaa euroa. Vähennyksen laskentaperusteita ei kuitenkaan ole avattu hyvinvointialueille.

Asiakasmaksujen suhteen tulee huomioida, että korotuksessa on kyse ylärajojen nostosta, ja varsinaisesti maksut määritellään aluekohtaisesti. Päätökset niistä tekee kunkin alueen aluevaltuusto. Rahoituksen vähennys tehdään kuitenkin korotuksen ylärajan mukaisesti. Maksukatto, perimättä jäävät asiakasmaksut sekä annetut maksuvapautukset pienentävät merkittävästi laskennallista asiakasmaksutuottoa.

Palvelujen saatavuus

Hoidon saatavuus on kokonaisuutena Pirkanmaalla hyvällä tasolla.

Perusterveydenhuollon saatavuus alle 14 vuorokaudessa toteutui 86 prosenttisesti ja suun terveydenhuollon saatavuus 4 kuukaudessa toteutui 84 prosenttisesti.

Erikoissairaanhoidon saatavuudessa hoitoon pääsivät alle 180 vuorokaudessa 95 prosenttia kaikilla erikoisaloilla (pl. lasten ja nuorten psykiatria). Ympäri vuorokautiseen palveluasumiseen pääsy toteutui alle 3 kuukaudessa 97,2 prosenttisesti. Loput alle 3 prosenttia on henkilöitä, jotka eivät ottaneet heille tarjottua paikkaa vastaan, vaan ovat omasta toiveestaan jääneet odottamaan toista paikkaa. Vuoden 2022 tiedoilla ympärivuorokautista palveluasumista odotti Pirkanmaalla runsaat 20 prosenttia asiakkaita yli 3 kuukautta.

Pirkanmaalla on kohdennettu resursseja perusterveydenhuoltoon mm. siirtämällä vuodeosastojen sairaansijoja erikoissairaanhoidosta perustasolle sekä digipalveluihin avaamalla toukokuussa 2024 digiklinikka. Palveluun on kirjautunut jo lähes 80 000 käyttäjää.

Hyvinvointialueiden lakisääteisten tehtävien muutokset vähentävät rahoitusta ja esimerkiksi hoitotakuun keventämisellä tavoiteltu kustannusvaikutus 132 milj. euroa on merkittävä. Perusterveydenhuollon hoitotakuun pääsyn kriteereitä pitäisi uudistaa laajasti ottaen huomioon eri terveydenhuollon ammattilaisten kehittyvä rooli sekä digiklinikan kaltaiset uudet palvelukannat, mutta hoitoon pääsyä perustasolla ei pidä pitkittää.

Kaikilla hyvinvointialueilla tehdään määrätietoista palvelujärjestelmän uudistusta sekä toimintatapojen uudistamista. Tämän lisäksi alueet joutuvat kohdentamaan supistuksia tarjoamiensa palveluiden laajuuteen sekä omassa että ostetuissa palveluissa, päästäkseen talouden tasapainoon. Rahoituksen ja toiminnan sisältöjä ohjaavan lainsäädännön välillä on tällä hetkellä ristiriita, jonka korjaamiseksi tarvitaan nykyistä vahvempaa yhteensovittamista lainsäädännön valmistelussa sekä hyvinvointialueiden ohjauksessa.

Henkilöstön saatavuus

Vaikka henkilöstön saatavuus näyttää paikoittain parantuneen, merkittävä pula tietyistä sote-alan osaajista jatkuu. Varsinkin lähihoitajien ja sosiaalityöntekijöiden sekä psykiatrien avoimia tehtäviä on runsaasti. Vuokratyövoiman käyttöä on pystytty

vähentämään edellisestä vuodesta merkittävästi, 27 prosenttia, ja ensi vuodelle on asetettu edelleen selkeä vähennystavoite.

Henkilöstö- ja palkkakustannukset määrittelevät osaltaan hyvinvointialueiden rahoitusta. Hyvinvointialueindeksin laskentaperusteena on yleinen palkkatason kehitys, ei hyvinvointialueiden henkilöstön palkkatason kehitys. Tämä on syytä tarkentaa niin, että indeksissä huomioidaan hyvinvointialueiden henkilöstön palkkakulujen muutokset.

Erillisiä nostoja Pirkanmaan hyvinvointialueelta

Laaja-alainen palveluverkkotyö on lähes valmis alueellisten poliittisten päätösten osalta, ja toimeenpano on käynnistynyt pääosin suunnitellusti.

Erilaisten palveluiden ja materiaalien ostot muodostavat yli puolet hyvinvointialueen kuluista. Tähän kytkeytyen on käynnistetty laaja-alainen monituottajuuden tarkastelu, missä huomioidaan myös järjestämisen vastuuseen liittyvät lakisääteiset velvoitteet.

Osaava ja motivoitunut henkilöstö on keskeinen toiminnan voimavara ja edellytys. Tämän tukemiseksi Pirkanmaalla on toteutettu merkittävä resursointi ja toimintatavan uudistus ns. Pirha Akatemia -konseptin käynnistämällä ja jo osin vakiinnuttamisella.

Uudistuneeseen lainsäädäntöön liittyen laitoshoidon purku on Pirkanmaalla hyvässä vauhdissa, mutta tavoiteaikataulussa pysyminen edellyttää vielä uusiakin investointeja mm. asumispalveluihin.

Yhteenvetona

- 1) Palveluiden saatavuus on pääosin hyvällä ja monin osin aiempaa paremmalla tasolla.
- 2) Määrätietoisella ja etupainotteisella työllä Pirkanmaan hyvinvointialueen osalta alijäämien kattaminen lakisääteisessä ajassa näyttää olevan mahdollisuuksien rajoissa.
- 3) Uudistus on valtavan suuri ja se edellyttää riittävän ajan alueelliseen poliittiseen päätöksentekoon sekä eri sidosryhmien kuulemiseen. Tämän vuoksi uudistuksen toimeenpano on ollut joiltain osin yleisiä odotuksia hitaampaa, mutta etenee Pirkanmaalla tällä hetkellä hyvin.

Tampereella 10.10.2024

Marina Erhola
hyvinvointialuejohtaja
Pirkanmaan hyvinvointialue